

Kommunal- og
moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep.
0032 OSLO

Vår ref.: 2012/4336 - 68228/2014

Deres ref.:

Dato: 17.10.2014

Forslag til endringer i valgloven og valgforskriften - høringsvar for Østfold fylkeskommune

Vi viser til Kommunal- og moderniseringsdepartementets brev av 3. juli 2014, og oversender Østfold fylkeskommunes høringsvar i saken samt saksutredningen.

Fylkesutvalget vedtok 16. oktober, sak 14/14, følgende uttalelse:

«Østfold fylkeskommune slutter seg til departementets forslag til endringer i valgloven og valgforskriften som er omhandlet i høringsnotatet «Evaluering av valget i 2013. Forslag til endringer i valgloven og valgforskriften».

Når det gjelder departementets drøfting av problemstillinger knyttet til for sent innkomne forhåndsstemmer og mulige framtidige tiltak, har Østfold fylkeskommune følgende uttalelse:

- Østfold fylkeskommune støtter en tilnærming gjennom å innhente mer datagrunnlag om årsakene til at andelen for sent innkomne forhåndsstemmer øker.
- Prinsipielt mener Østfold fylkeskommune det bør vises varsomhet med å iverksette tiltak som griper inn i velgerens adgang til å avgi stemme, men for at alle stemmer skal rekke frem, foreslås det at forhåndsstemmegivningen avsluttes torsdag.
- Østfold fylkeskommune er skeptisk til tiltak som medfører at fylkeskommunenes kontrolltelling forskyves og forsinker endelig valgresultat. Dersom fristen for når en forhåndsstemme skal være valgstyret i hende forskyves, vil det medføre at fylkeskommunenes kontrolltelling starter senere og forsinkes. Det er uheldig i forhold til behovet for å få et endelig valgresultat så raskt som mulig.
- Østfold fylkeskommune stiller seg positiv til forslagene om å forskriftsfeste rutiner for forsendelsen av forhåndsstemmene og utvide bestemmelsen om oversendelse av forhåndsstemmer til hver dag de siste to ukene før valget. Disse endringene berører ikke velger. Problemstillingen må løftes i departementets valgopplæring for kommunene.»

Sentraladministrasjonen

Postadresse: Postboks 220, 1702 Sarpsborg
Kontoradresse: Oscar Pedersensvei 39, Sarpsborg
Telefon: 69 11 70 00 Telefaks: 69 12 65 02

E-post: sentralpost@ostfoldfk.no
Internett: <http://www.ostfoldfk.no/>
Org.nr.:

Med hilsen

Dokumentet er elektronisk godkjent av
Odd-Roald Andreassen
assisterende fylkesrådmann

Anne-Lise Kristoffersen
sekretariatssjef

Saksnr.: 2012/4336
Løpenr.: 60297/2014
Klassering: 010
Saksbehandler: Anne-Lise Kristoffersen

Møtebok – Saksframlegg

Behandlet av Fylkesutvalget	Møtedato 16.10.2014	Utvalgssaksnr. 140/2014
--------------------------------	------------------------	----------------------------

Høring. Forslag til endringer i valgloven og valgforskriften

Vedlegg

1 Høringsnotat:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/dok/hoeringer/hoeringsdok/2012/horing---forslag-til-endringer-i-valglov.html?id=680954>

Bakgrunn for saken

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har sendt ut på høring forslag til enkelte endringer i valgloven og valgforskriften, jf. vedlagte høringsnotat. Frist er satt til 31.oktober 2014. Høringsnotatet inneholder også en gjennomgang av evalueringen av stortings- og sametingsvalget 2013.

Fakta

En rekke forhold omkring valggjennomføringen drøftes, her under også forsøkene med internettstemmegivning, elektronisk avkryssing i manntall på valgdagen og forenklet framgangsmåte for mottak av fremmede stemmer. Det foreslås imidlertid kun få endringer i regelverket i denne omgang. Departementet legger til grunn en forsiktig tilnærming til system- og regelendringer. Begrunnelsen er at valggjennomføringen krever et omfattende apparat i den enkelte kommune, med mange detaljerte rutiner som valgfunksjonærene må sette seg inn i. Valg er ikke en rutineoppgave, men gjennomføres annet hvert år. Endringer kan derfor være en kilde til misforståelse og feil, og føre til at velger ikke får stemt eller at stemmen blir forkastet. Det skal derfor være klare behov og gode grunner for endringer. Videre er vurderingen at for noen av forsøkene som ble gjennomført i 2011 og 2013, er det behov for ytterligere forsøksvirksomhet før de kan foreslås innført som permanente ordninger.

Følgende endringer til valgloven og valgforskriften fremmes:

1. Forslag om at departementet overtar ansvaret for produksjon og utsendelse av valgkort, herunder at forskriftshjemmelen om valgkort utvides til å omfatte departementets

myndighet til å gi nærmere bestemmelser om valgstyrets plikter i forbindelse med produksjonen og utsendelsen, valgloven §§ 2-3 tredje ledd og 2-9 bokstav c.

2. Korrigere at kretsendringer skal rapporteres til Kartverket, valgloven § 9-3 første ledd.
3. Forslag om å forskriftsfeste valgstyrets plikt til å gi departementet opplysninger om valglokalenes navn, adresse og åpningstid på valgdagen(e) og kommunens manntall. Opplysningene skal benyttes i forbindelse med produksjonen av valgkort som altså foreslås flyttet til departementet, valgforskriften § 22, nytt femte ledd.
4. Enkelte forskriftsendringer i regelverket for utforming av stemmesedler, valgforskriften ny § 19 b

I tillegg drøftes problemstillinger knyttet til for sent innkomne forhåndsstemmer, men det foreslås ingen endringer i høringsnotatet. Det bes imidlertid om tilbakemeldinger på problemstillingen og departementets vurderinger.

Nedfor gjennomgås og kommenteres forslagene.

1. Valgkortutsendelse

Ansvaret for valgkortutsendelsen til de stemmeberettigede som er innført i manntallet i kommunen og som har bostedsadresse innenriks, ligger hos valgstyrene. Denne foreslås nå overført til departementet. Videre foreslås det å endre forskriftshjemmelen for utforming av valgkortet slik at departementet kan gi forskrift om valgstyrets plikter i forbindelse med produksjonen av valgkortet. Sistnevnte er en nødvendig presisering av valgstyrenes plikter til å legge inn aktuelle data i administrasjonssystemet EVA innen gitte frister. Kostnadene på rundt kr 18 mill foreslås dekket av departementet via valgbevilgningen, mens besparelsen hos kommunene trekkes i rammetilskuddet over to år.

Ansvaret for valgkortutsendelsen ble overført til kommunene da forhåndsstemmegivningen på Posten opphørte. Etter innføringen av EVA legger kommunene selv inn i EVA de korrekte grunnlagsdata som skal framkomme på valgkortet. Via EVA har departementet direkte tilgang til opplysningene, og ved valget i 2013 foresto departementet hele valgkortproduksjonen- og utsendelsen på vegne av kommunene. Valgkortet ble kombinert med en informasjonsfolder. Erfaringene har vist at ordningen ble positivt mottatt og fungerte tilfredsstillende. Ordningen representerer en forenkling for kommunene samtidig som den kostnadmessig er rimeligere, og alle velgere får samme minimumsinformasjon. Produksjonen henger også sammen med utarbeidelse av manntallet som departementet nå har ansvaret for.

Fylkesrådmannen ser forslaget som en naturlig oppfølging av innføringen av EVA, og som vil representere standardisering og forenkling av denne delen av valgforberedelsene for kommunene. Kombinasjonen med informasjonsfolder er god og bør fortsette.

2. Korrigere at kretsendringer skal rapporteres til Kartverket

Forslaget om endring av valgloven § 9-3 (1) er kun av teknisk karakter, og oppdaterer hva som nå er rette myndighet for valgstyrene å rapportere til når det gjelder kretsendringer. Det er ikke lenger Folkeregisteret, men sentral matrikkelenhet (Statens Kartverk) som er rette instans.

3. Enkelte forskriftsendringer i regelverket for utforming av stemmesedler

Krav til standardisering av utformingen av stemmeseddelen ved stortingsvalg ble fastsatt for stortingsvalget 2013. Det foreslås nå standardisering av stemmesedlene også ved lokalvalget slik at en får lik utforming over hele landet og gjennom det får en gjenkjennelseeffekt av stemmeseddelen for velgeren. Utfordringen har vært knyttet til stemmesedler med mange kandidatnavn, og en har kommet til at det må fastsettes to stemmeseddelformater for lokalvalg i motsetning til en ved stortingsvalg. Ett format med en fals for kommuner med inntil 41 representanter i kommunestyret og fylkeskommuner med inntil 55 representanter i fylkestinget, samt ett format med to fals for kommuner med mer enn 41 representanter i kommunestyret og fylkeskommuner med mer enn 55 representanter i fylkestinget. Absolutte krav har vært ivaretagelse av hemmelig valg og universell utforming. Videre har en søkt å ivareta tekniske krav til skanning av stemmesedlene og mer intuitiv bretteing av seddelen for velgeren. Begge formatene passer i stemmeseddelskassetter, valgavlukker og i stemmeseddelskonvolutt.

Fylkesrådmannen anbefaler forslaget.

4. Problemstillinger knyttet til for sent innkomne forhåndsstemmer

Bakgrunn

Forhåndsstemmer som skal kunne godkjennes og telle med i valgoppgjøret, må være kommet inn til valgstyret valgdagen kl 21.00. Stemmer innkommet etter fristen skal forkastes, jf. valgloven (vl) § 10-1 g. Problemstillingen aktualiseres på nytt da antall for sent innkomne forhåndsstemmer og som dermed forkastes, har økt. I forbindelse med godkjenningen av stortingsvalget 2013 har Stortingets fullmaktskomite uttalt at de finner antallet uakseptabelt høyt. Komiteen har derfor bedt departementet sørge for at det etableres bedre rutiner for registrering av for sent innkomne forhåndsstemmer, og rapportering av dette til fylkesvalgstyret. Eventuelt også at fylkesvalgstyrenes møtebøker endres slik at omfanget kan registreres i endelig opptelling.

Årsakene til problemet er flere. Departementet har tidligere sett på ulike tiltak for redusere antallet, og det er satt i verk flere endringer og tiltak. Eksempelvis at forhåndsstemmer skal sendes med A-post eller på raskere måte, og at forhåndsstemmer skal sendes hver dag siste uken før valget. I dette høringsnotat er tiltakene nedenfor drøftet. Det foreslås ikke lovendringer i denne omgang fordi en mener datagrunnlaget om årsakene ikke er godt nok, men det bes om tilbakemeldinger fra høringsinstansene på drøftingene av mulige framtidige tiltak, samt bedring av informasjon og rutiner. Fylkesrådmannen støtter denne vurderingen og framgangsmåten.

a) Endre lovfestet frist for avleggelse av forhåndsstemmer.

Det avgis mange forhåndsstemmer siste åpningsdag siste fredag før valgdagen, og en flytting til torsdag vil kunne bidra til at færre forhåndsstemmer kommer for sent. I motsatt retning vil en slik endring avgrense velgerens mulighet til å stemme. Erfaring fra tidligere viser også at endring av frister velger er vant til å forholde seg til, er vanskelig å nå fram med og skaper klager og uro før de har satt seg.

Fylkesrådmannen er enig i departementets holdning som er å være varsom med endringer som griper inn i velgerens adgang til å avgi stemme, og det foreslås derfor ingen endring nå.

b) *Endre lovfestet frist for godkjenning av forhåndsstemmer.*

Ved å forskyve fristen for når en stemme skal være valgstyret i hende i kommunen man er manntallsført i, fra nå valgdagen kl 21.00 til f.eks. tirsdag kl 16.00, kan man forvente at antallet for sent innkomne forhåndsstemmer reduseres. Konsekvensen vil imidlertid være at det forsinkes endelig valgresultat som vanligvis innrapporteres fra kommunene innen tirsdag kl 16.00, og at valgopptellingen vil ta lengre tid. Departementet foretrekker likevel en slik endring framfor forslaget i punkt a, da dette ikke vil påvirke velgerens adgang til å avgi stemme. Likevel vil det ikke eliminere problemet da f.eks. feilsendinger heller ikke vil rekke denne fristen.

Fylkesrådmannen er skeptisk til dette forslaget. Fylkesvalgstyrets arbeid med kontrolltellingen vil tilsvarende forskyves og bli senere ferdig. Det er uheldig i forhold til behovet for å få et endelig valgresultat så raskt som mulig. Fylkesrådmannen mener veien i stedet er å forskriftsfeste rutiner for forsendelsen av disse stemmene da noe av problemene er feilsending fra kommunene, mangelfull adressering og forskyvelse av adressen i konvoluttvinduet. Det vises her til forslagene fra departementet i punkt c under som støttes fullt ut. I tillegg må temaet inngå i departementets valgopplæring for kommunene.

c) *Forskriftsfeste rutiner for forsendelse av forhåndsstemmer*

Departementet foreslår forskriftsfesting av egen forsendelseskonvolutt som vil tydeliggjøre avsender og mottaker. Videre foreslås det at någjeldende bestemmelse om oversendinge utvides slik at forhåndsstemmer skal sendes hver dag de siste to ukene før valget. Det pekes også på at disse forslagene vil tas inn i valgopplæringen.

Fylkesrådmannen mener disse rutineendringene vil ha en vesentlig betydning for å redusere antallet for sent innkomne forhåndsstemmer, og bør være relativt enkle å implementere for kommunene. Fylkesrådmannen anbefaler at fylkeskommunens stiller seg positiv til dette forslaget.

d) *Informasjon og veiledning*

Det pekes her på at departementet i valgopplæringen vil oppfordre kommunene til lokalt å ha dialog og samarbeid med Posten med henblikk på gode ordninger for levering og sending av forhåndsstemmer. Videre å oppfordre valgstyrene til å legge en enkel plan og rutine for håndteringen av forhåndsstemmer som skal sendes til andre kommuner. Departementet vil også ha dialog med utenriksstasjonene om forsendelsen utenriks. Fylkesrådmannen støtter fullt ut dette tiltaket.

For øvrig opplyser departementet at de vil se nærmere på hvordan samferdselsdepartementet forslag om at Posten Norge AS skal slutte å samle inn og distribuere post på lørdager.

e) *Registrering og rapportering av for sent innkomne forhåndsstemmer*

Fra 2015-valget vil det bli tilrettelagt for registrering av for sent innkomne forhåndsstemmer i EVA, og rutinene for dette inntatt i valgopplæringen. Det vil også bli

gjennomført en evaluering av bakgrunnen for at forhåndsstemmer kommer fram for sent. Dette er viktig for å få et bedre faktagrunnlag til å foreslå tiltak senere.

Fylkesrådmannens vurdering

Høringsnotatet gir en grundig og god gjennomgang av evalueringen av 2013-valget. Innspill fra kommuner, fylkeskommuner og internasjonale observatører er undergitt en grundig drøfting og vurdering. Selv om høringsnotatet inneholder få konkrete endringsforslag, er det en rekke forhold til forbedringer, men som ikke krever regelendringer, som drøftes og som departementet vil se nærmere på og hensynta. Eksempelvis gjelder det departementets opplæring der fylkeskommunene har spilt tilbake at de ønsker mer tilpasset opplæring. Det er bra. God kommunikasjon og samhandling mellom departementet, kommuner og fylkeskommuner er viktig for en god og korrekt valggjennomføring som igjen er av grunnleggende betydning for å opprettholde den høye tilliten hos velgerne til valg i Norge. Videre gir erfaringene fra valggjennomføringen og praktiseringen av regelverket et godt grunnlag for departementets løpende arbeid med å vurdere forbedringer og forenklinger av regelverk og rutiner, samt departementets opplæring for kommende valg.

Fylkesrådmannens forslag til vedtak

Østfold fylkeskommune slutter seg til departementets forslag til endringer i valgloven og valgforskriften som er omhandlet i høringsnotatet «Evaluering av valget i 2013. Forslag til endringer i valgloven og valgforskriften»

Når det gjelder departementets drøfting av problemstillinger knyttet til for sent innkomne forhåndsstemmer og mulige framtidige tiltak, har Østfold fylkeskommune følgende uttalelse:

- Østfold fylkeskommune støtter en tilnærming gjennom å innhente mer datagrunnlag om årsakene til at andelen for sent innkomne forhåndsstemmer øker.
- Prinsipielt mener Østfold fylkeskommune det bør vises varsomhet med å iverksette tiltak som griper inn i velgerens adgang til å avgi stemme.
- Østfold fylkeskommune er skeptisk til tiltak som medfører at fylkeskommunenes kontrolltelling forskyves og forsinker endelig valgresultat. Dersom fristen for når en forhåndsstemme skal være valgstyret i hende forskyves, vil det medføre at fylkeskommunenes kontrolltelling starter senere og forsinkes. Det er uheldig i forhold til behovet for å få et endelig valgresultat så raskt som mulig.
- Østfold fylkeskommune stiller seg positiv til forslagene om å forskriftsfeste rutiner for forsendelsen av forhåndsstemmene og utvide bestemmelsen om oversendelse av forhåndsstemmer til hver dag de siste to ukene før valget. Disse endringene berører ikke velger. Problemstillingen må løftes i departementets valgopplæring for kommunene.

Sarpsborg, 22. september 2014

Atle Haga
fylkesrådmann

Anne-Lise Kristoffersen
sekretariatssjef